

Makale Gönderim Tarihi: 21.08.2024 - Makale Kabul Tarihi: 17.10.2024
DOI: 10.29329/teged.2024.1111.5

KALİFAT DİZİSİ PENCERESİNDEN İSLAMOFOBİ, TERÖRİZM VE İŞİD'E BAKIŞ: GÖSTERGEBİLİMSEL ANALİZ

Mehmet Cuma KEKLİK*

Özet

Değişen ve dönüşen teknolojik gelişmeler birbiri ardına sıralanırken bu gelişmelerden en hızlı etkilenen ve değişiklik gösteren alanlardan biri de sinema ve dizi sektörü olmuştur. Film/dizilerin gösterim dağıtım alanları dijital yöntemlerle gerçekleşir olmuş ve dijital platformlar oldukça fazla rağbet görmüştür. Netflix bu platformların başını çeken ABD merkezli global bir platformdur. Kütüphanesinde barındırdığı içeriklerle çoğu zaman tepkilere yol açan Netflix'in 2020 yapımı Kalifat (Hilafet) dizisi İŞİD terör örgütünü merkeze alarak İslam dinini terörizmle özdeşleştiren bunun yanında İslamofobik öğeler barındıran dizi 1 sezon ve 8 bölümden oluşmakta ve Uluslararası dağıtımını Netflix platformu gerçekleştirmektedir. Çalışmada Kalifat'ı, göstergebilimsel analiz yöntemiyle İslamofobi ve terörizmin düz anlamlarının ötesinde incelenerek dizinin ana eksenine oturttuğu terör örgütü İŞİD'in genel yapısı irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: *Kalifat (2020), İŞİD, Göstergebilim, İslamofobi, Terörizm, Netflix.*

View of Islamophobia, Terrorism and ISIS from the Perspective of Kalifat TV Series: Semiotic Analysis

Abstract

As technological advancements continue to evolve and transform rapidly, one of the sectors most quickly affected and altered by these developments is the film and television industry. The distribution of films and series has increasingly been conducted through digital methods, with digital platforms gaining significant popularity. Netflix, a U.S.-based global platform, leads the way in this domain. Netflix's 2020 production "Caliphate," often causing controversy with its content, centers around the ISIS terrorist organization, equating Islam with terrorism and containing Islamophobic elements. The series consists of one season with eight episodes and is distributed internationally by Netflix. In this study, "Caliphate" will be examined through a semiotic analysis, going beyond the literal meanings of Islamophobia and terrorism, to scrutinize the general structure of the ISIS terrorist organization, which the series places at its core.

Keywords: *Caliphate (2020), ISIS, Semiotic, Islamophobia, Terrorism, Netflix.*

* Mehmet Cuma Keklik, Yozgat Bozok Üniversitesi Yüksek Lisans Öğrencisi, mrcumakeklik@gmail.com
ORCID: 0000-0001-6226-6873

Giriş

Guiraud'a göre göstergebilim; doğal diller de dâhil olmak üzere, dile bağlı olmayan çeşitli iletişim türlerinin genel bilimi olarak tanımlamıştır (1994: 12). Göstergebilimin iki önemli öncüsü Saussure ve Peirce'tir. Çağdaş göstergebilim anlayışında, sosyal yaşamda kullanılan göstergeleri inceleyen Peirce, özellikle mantık ve anlamlandırma üzerinde durmuştur. Saussure ise göstergebilimde toplumsal olguları vurgulamıştır. Peirce'e göre mantık, göstergebilimin bir başka adıdır. Saussure'ün yaptığı incelemelerde ise göstergebilim, sosyal bir nitelik taşıyıcı ve göstergelerin toplumsal yaşama bağlı durumlarını incelemeyi amaçlar. Bu iki önermeden yola çıkarak, yukarıda belirtilen öncüllerin özelliklerine dayanarak karmaşık göstergebilim yaklaşımlarıyla da karşılaşmak mümkündür (Türkcan, 2013: 586). Göstergelerin insanlar üzerinde uyarıcı bir etkisi vardır. Bu uyarım, zihinsel algıların bellekteki diğer imgelerle bağlantı kurmasına neden olur. Göstergenin işlevi, ilettiği mesaj doğrultusunda farklı imgeleri canlandırmaktır (Guiraud, 1994: 39).

Göstergebilim alanında Peirce, göstergeleri üç ana sınıfa ayırarak önemli bir ayırım yapmıştır. Bunlar; Görüntüsel gösterge, Belirti, Simge olarak sınıflanır. Bu üçlüde, görüntüsel gösterge, ifade ettiği şeyi doğrudan aracısız bir şekilde sunan göstergelerdir. Bu göstergeler, nesnenin gerçek ve mevcut anlamını taşıyıcıdır. Belirti ise, nesne ile bir bağlantı kurarak, bu bağlantının bir sonucu olarak nesne tarafından anlamlandırılan bir göstergedir. En yaygın örneklerden biri, sıcaklığın ateşin belirtisi olmasıdır. Belirti, ilişki içinde bulunan iki şey arasında belirleyici bir bağı ortaya koyar. Neden-sonuç ilişkisi kuran bir yapı sergilemektedir. Simge ise, kullanıldığı toplumda ortak bir kabul görmüş ve sosyal uzlaşmayı temel alan bir gösterge olup, toplumsal bir sembolik anlam taşıyıcıdır. Örneğin, hukuk alanında sıkça rastlanan gözleri kapalı kadın figürü (Themis), terazi tutarken kullanılır. Bu sembolde beyaz elbise saflığı, kadın figürü özgürlüğü, gözlerinin kapalı olması ise tarafsızlığı temsil eder (Rıfat, 1996). Themis heykeli, Washington'daki Yüksek Mahkeme binasının önünde adaletin simgesi olarak önemli bir sembolik anlam taşımaktadır.

Göstergeler, toplum içinde ortak bir kültüre sahip bireyler arasında genellikle yazılı olmayan, ancak ortak bir uzlaşma ile kabul edilen toplumsal bir anlaşmaya dayanarak işlev görür. Bu durum, göstergelerin sosyal bir uzlaşma özelliği taşıdığını da ortaya koyar. Göstergelerin bu niteliği, aynı zamanda dil dışı iletişim aracı olma özelliği ile birleştiğinde, göstergelerin toplumlara göre farklı kültürel bağlamlarda ele alınmasını zorunlu kılar. Kültürel olayların ve bu olayların neden olduğu sonuçların, toplumda ortak bir iletişim biçimi oluşturabilmesi için, bireyler arasındaki ilişki ve iletişimin, toplum tarafından kabul edilen bir uzlaşmaya dayanması gerekmektedir (Kıran ve Kıran, 1996). Bu toplumsal uzlaşma sayesinde, toplumsal kültür veya evrensel olarak kabul edilen bilimsel gerçeklerle üzerinde uzlaşmış olan her gösterge, dilsel ya da dil dışı olmasına bakılmaksızın, toplumun üzerinde anlaşıldığı anlamlar doğrultusunda iletişim için birer araç haline gelir.

Gösterge niteliği taşıyan ve iletişimsel boyutuyla ele alınabilecek disiplinlerden biri sanattır. Özellikle sahne sanatları içinde sahne dekorları ve kostüm tasarımı büyük bir öneme sahiptir. Sanat eserinin genel analizi, öncelikle eserin form, teknik ve estetik yönlerinin incelenmesini içerir. Ancak son yıllarda televizyon dizilerinde sahne dekorları ve oyuncu kostümleri, izleyicilere

önemli mesajlar ileten göstergeler haline gelmiştir. Bu çalışmada yukarda sözü edilen gösterebilimsel analiz ile KALIFAT (HİLAFET) dizisi ekseninde barındırdığı İslamofobi ve terörizm unsurları ortaya koyulacaktır. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde KALIFAT dizisinin teması ve konusu incelenecek beraberinde İŞİD terör örgütünün genel yapısından söz edilecektir.¹

KALIFAT (HİLAFET/2020)

Dizinin Konusu

Dizi, İŞİD'e katılmak amacıyla kocasıyla birlikte Suriye Rakka'ya giden ve küçük bir çocuğa sahip olan Pervin isimli karakterin, burada yaşanan zulümlere tanık olduktan sonra vatani İsveç'e dönme isteğini konu almaktadır. Rakka'ya geldikten sonra hayalini kurduğu yaşamla karşılaşmayan Pervin ve eşi Hüsam, büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Hüsam, yaptıkları saldırılar sonucunda kaybettikleri çocuklarını rüyasında görerek korku içinde uyanır. Pervin, buradan bir an önce kurtulmak için eline geçen bir telefon aracılığıyla daha önce tanıştığı Dolores'i arar. Dolores, güvenlik servisinde çalışan ve başına buyruk bir personel olan Fatima ile Pervin'i tanıştırır. Pervin, İsveç'te bir saldırı olacağı bilgisini verdikten sonra Fatima, bu operasyon hakkında bilgi alması ve dolayısıyla casusluk yapması durumunda Pervin'i kurtaracağını söyler. Planlanan terör operasyonunun organizasyon ekibinde Hüsam da yer almaktadır. Pervin'in kocası Hüsam'ın ajanda ve bilgisayarındaki elde ettiği bilgileri Fatima'ya ilemesiyle, gizli olduğu düşünülen operasyonun detayları ortaya çıkmaya başlar. Ayrıca dizide, örgütün İsveç'teki faaliyetlerine ve kimlik arayışında olan gençleri hedef alarak onlarla bağlantı kurmasına da yer verilmektedir. İŞİD'e sempati duyan bir ailenin kızıyla kurduğu yanlış iletişim ve bunun sonucunda kızlarını örgüte kaptırma hikâyesi de bu bağlamda işlenmektedir. Pervin'in, İŞİD'e katılan kızlardan biriyle karşılaşmasıyla iki hikâye birleşir ve örgütün çalışma disiplini ile yapısına dair caydırıcı bilgiler sunulmaktadır.

1. Küresel Bir Terör Örgütü İŞİD'e Genel Bakış

Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD) olarak bilinen örgüt, kuruluşundan itibaren çeşitli isimler kullanmıştır. İlk olarak "Cemaat el-Tevhid vel-Cihat" adıyla faaliyete başlamış, Ekim 2004'te ise "Tanzim Kaidat el-Cihat fi Bilad el-Rafidayn" ya da daha bilinen adıyla "Irak el Kaidesi" (AQI) adını almıştır (Zelin, 2014a). Ocak 2006'da birkaç küçük grupla birleşerek "Mücahidin Şura Konseyi" adını benimsemiş ve aynı yılın Ekim ayında adını "Irak İslam Devleti" (İİD) olarak değiştirmiştir. Son olarak, 8 Nisan 2013'te "Irak ve Şam İslam Devleti" (İŞİD) ismini almıştır (Duman, 2013). 29 Haziran 2014 tarihinde, örgütün lideri Ebu Bekir el-Bağdadi'nin sözcüsü Adnani tarafından yapılan Hilafet ilanıyla birlikte, örgütün adı "İslam Devleti" olarak değiştirilmiştir.

İŞİD'in kuruluşunda kilit rol oynayan Ebu Musab el-Zerkavi, 1966 yılında Ürdün'de doğmuştur. Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgali sırasında, 22 yaşında savaşmak için Afganistan'a gitmiş ve savaşın sona erdiği 1992 yılında ülkesine geri dönmüştür. Dönüşüyle birlikte istihbarat birimleri

1 Gösterebilim (semiotics) dil ve diğer iletişim biçimlerinin anlamlarını analiz eder. Peirce ve Saussure'un çalışmaları, bu alanın temellerini oluşturur.

tarafından izlenmeye başlanmıştır. 1993 yılında bir sinema salonuna düzenlediği terör saldırısı nedeniyle tutuklanmış ve 6 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Hapishane yılları, onun radikal cihat ve Selefi ideolojisi üzerindeki düşüncelerini derinleştirdiği bir dönemeç olmuştur. Cezaevinden çıktıktan sonra Usame Bin Ladin ile görüşmek için Afganistan'a gitmiş, ancak maddi kaynak yetersizliği nedeniyle Bin Ladin tarafından kabul edilmemiştir. 2000 yılında, Afganistan'da Herat kampında Filistinli, Ürdünlü ve Suriyeli militanlarla birlikte Tevhid ve Cihat Örgütü'nü kurmuştur (Kirdar, 2011; Friedland, 2015; Zelin, 2013). 2001 yılında Irak'ın kuzeyine geçerek ABD güçlerine karşı savaşmıştır (Acun, 2014). Zerkavi, 12 Haziran 2006'da öldürülmüştür (Tran, 2007).

Zerkavi'nin vefatından sonra, örgütün liderliği El-Muhacir tarafından devralındı. Ekim 2006'da örgüt adını "Irak İslam Devleti" olarak değiştirdi ve liderliği Ebu Ömer el-Bağdadi üstlendi. 2010 yılında El-Mısri ve Ebu Ömer el-Bağdadi'nin öldürülmesinin ardından, örgütün yeni lideri Ebu Bekir el-Bağdadi oldu. ABD'nin 2011'de Irak'tan çekilmesiyle, örgüt tekrar güç kazanmaya başladı. 8 Nisan 2013'te, Ebu Bekir el-Bağdadi, Irak ve Şam İslam Devleti'nin kurulduğunu ilan etti. Daha sonra, El Nusra Cephesi ile Irak İslam Devleti'nin (IID) müttefik olduğunu duyurdu. Bununla birlikte, El Nusra'nın lideri Ebu Muhammed Colani, iki örgütün birleşmesi gerektiğini savundu ve El Kaide'ye bağlılığını bildirdi. 2014 Şubat ayında El Kaide, IŞİD'i tanımadığını ve Suriye'den çekilmesi gerektiğini belirtti ve kendi temsilcisini El Nusra Cephesi olarak vurguladı. Bu gelişmeler, iki örgüt arasında şiddetli çatışmalara yol açtı. 29 Haziran 2014'te, Ebu Bekir el-Bağdadi, halifeliğini ilan ederek İslam Devleti'ni kurdu.

IŞİD'in insan gücü konusunda farklı kaynaklar çeşitli rakamlar belirtse de, mevcut durumda kesin bir sayı vermek zordur. BBC ve CNN gibi haber kuruluşlarına göre, IŞİD'in Irak ve Suriye'de 20.000 ile 31.500 arasında savaşçısı olduğu tahmin edilmektedir (BBC, 2014; Karadsheh, Scitutto ve Smith-Spark, 2014; Lister, 2014). Ancak, bu savaşçıların ne kadarının doğrudan örgüt liderine bağlı olduğu veya örgütün ideolojisiyle ne kadar örtüştüğü konusunda net bir bilgi yoktur. Bazı savaşçıların zorla örgüte katıldığı, bazılarının ise kişisel çıkarları nedeniyle örgütte yer aldığı düşünüldüğünde, bu tahminler geniş bir aralıkta değişiklik gösterebilir (BM Raporu, 2014).

IŞİD'in ilanı ile birlikte, örgüte yabancı savaşçı katılımı hızlanmıştır. Suriye'deki muhalif kaynaklara göre, 2013 yılında Bağdadi'nin IŞİD'in kuruluşunu ilan etmesinin ardından, Suriyeli muhaliflerin %40'ı ve Nusra Cephesi'nde savaşanların %60'ı IŞİD'e katılmıştır (Barrett, 2014). Mevcut çatışma durumu göz önüne alındığında, 2015 yılı sonuna kadar IŞİD'deki yabancı militan sayısı, 2013 yılında hayatını kaybedenlerin dört katına çıkacağı öngörülmektedir (Zelin, 2014).

Suriye'deki IŞİD savaşçılarının %70'inden fazlasının Suriyeli olmayan yabancı militanlardan oluştuğu tahmin edilmektedir. Bu yabancı savaşçıların çoğu Afganistan, Pakistan ve Orta Asya'dan gelmektedir. Suriye'deki yabancı savaşçıları üzerine yapılan bir sosyal medya araştırmasına göre, incelenen savaşçıların %55'inin IŞİD üyesi olduğu tespit edilmiştir (Carter, Maher ve Neumann, 2014).

Suriye İnsan Hakları İzleme Örgütü'ne göre, Temmuz ayından itibaren IŞİD'e katılan militan sayısı 6.000'e ulaşmış olup, bunların 5.000'i Suriyelidir. Örgüte katılım özellikle geçtiğimiz yaz

aylarında zirveye ulaşmış, bu militanlardan 100'ünün ise Suriye ve Irak dışından geldiği belirlenmiştir. Katılan militanlar ilk olarak Halep ve Rakka'daki kamplarda askeri eğitim almaktadır. FBI verilerine göre, Suriye'deki çeşitli cihatçı gruplara katılmak üzere 100'den fazla Amerikalı Suriye'ye gitmiş, bunlardan 10-12'si İŞİD'e katılmış ve en az ikisi çatışmalar sırasında hayatını kaybetmiştir. İngiliz kaynakları, Suriye'deki radikal cihatçı gruplara katılan 500 İngiliz vatandaşının büyük çoğunluğunun İŞİD'e katıldığını bildirmektedir (Gorman, Malas ve Bradley, 2014).

1990-2010 yılları arasında yapılan araştırmalara göre, İŞİD'e katılan yabancı savaşçıların yaklaşık %11'i ülkelerine geri dönmüştür (Hegghammer, 2013). Fransa, 2011 yılı Ekim ayında kurduğu "Radikalleşme Farkındalık Ağı" ile vatandaşlarını radikal İslam konusunda bilgilendirmekte ve çevrelerinde bu tür radikalleşme belirtileri gözlemleyenlerden durumu merkeze bildirmelerini istemektedir (Barrett, 2014). Bu girişimle Fransa, İŞİD'e katılımları azaltmayı ve örgütten dönenleri rehabilite etmeyi amaçlamaktadır.

İŞİD'in savaşçı kadrosu, Iraklılar ve Iraklı olmayanlar olarak iki ana gruba ayrılmaktadır. Örgüt, "hilafetin yeniden inşası," "İslam Devleti" ve "cihat" gibi İslam'a ait geleneksel kavramları modern iletişim araçlarını kullanarak etkili bir şekilde propaganda amacıyla kullanmaktadır. Bu güçlü propaganda sayesinde, bölge dışından gelen katılımlar artmakta ve Suriye iç savaşı bu süreci daha da hızlandırmaktadır. Zerkavi döneminde, örgütün yönetici ve militan kadrolarında Iraklı olmayanlar çoğunlukta iken, sonraki dönemlerde Irak İslam Devleti'nin örgütlenmesi ile birlikte "İrakilikleşme" süreci yoğunlaşmıştır (Zelin, 2014).

İŞİD'in ideolojik temeli, Taliban ve El Kaide gibi gruplarda olduğu gibi Selefi akımına dayanmaktadır. Bu ideoloji, dini fanatizm, Batı karşıtlığı ve terörizmle pekiştirilmektedir (Mamouri, 2014). İŞİD'e göre din ve devlet arasında bir ayrım yoktur; tüm kararlar, radikal şeriatın egemen olduğu bir İslam devleti çerçevesinde alınmakta ve bu devletin sınırları içinde uygulanmaktadır (Friedland, 2015).

Selefi akımı, dini yenilikleri reddederek onları din dışı kabul etmektedir. Selefiler, kendi görüşlerini paylaşmayanları sapkın ve kâfir olarak nitelendirir, onların ölüm cezası alması gerektiğine inanırlar (Friedland, 2015). Bu ideolojik temeller, ötekileştirme ve radikalleşmeye eğilimli bir anlayışın gelişmesine neden olmaktadır. Dini motiflerle beslenen terör örgütleri, "Batı bizi eziyor, onun tağut (sahte İslamcılarla işbirliği içinde olduğunu düşündükleri) destekçisi ile birlikte bu ülkeleri Dârülharp (savaş bölgesi) olarak adlandırarak buradaki sivil ölümleri meşrulaştırmaktadır (Bilge Adamlar Kurulu Raporu, 2015). Modern dünyadan dışlanmayı dini bir anlamda açıklayan bu yaklaşım, bireylerin kendilerini kurban etme ve dışlanmış bir şekilde savaşma isteğini artırmaktadır.

Örgütün İngilizce yayın organlarından biri olan "Dâbiq" dergisi, İŞİD'in stratejisini, önce silahlı güç aracılığıyla fiziksel kontrol sağlamak, ardından politik ve dini otoriteyi tesis etmek olarak tanımlamaktadır. Dergide, örgütün beş aşamadan oluşan bir strateji izlediği belirtilmektedir: hicret (İslam Devleti'ne göç), cem (birleşme), zalimleri durdurma, temkin (güçlenme) ve hilafet. Bu beş aşamanın tamamlandığı öne sürülmektedir (Dâbiq, 2014).

IŞİD, kendi ideolojisine uymayan herkesi kâfir olarak görmekte ve bu kişilerin öldürülmesi gerektiğine inanmaktadır. Bu ideoloji doğrultusunda, etnik kimlik, cinsiyet, yaş gibi ayrımlar yapmaksızın Yezidi, Kürt, Türkmen, Şebek, Sünni ve Şii gibi gruplara yönelik öldürme eylemleri gerçekleştirmektedir (UNAMI/OHCHR, 2014). Musul'un ele geçirilmesinden sonra, 3000 yıldır burada yaşayan Hristiyanlar ve Nasıralılar'ın evleri işaretlenmiştir. IŞİD militanları, hoparlörlü araçlarla duyurular yaparak bu gruplara üç seçenek sunmuştur: İslamiyet'i kabul etmek, cizye ödemek (470 dolar) ya da ölmek. Bu baskılar karşısında çoğu kişi şehri terk etmeyi tercih etmiştir (Clarion Project, 2014). Rakka'nın ele geçirilmesinin ardından ise şehirdeki Şii camileri ve kiliseleri yıkılmış, şehrin en büyük kilisesi İslami Merkez'e dönüştürülmüştür. Rakka'da yaşayan 4000'den fazla Hristiyan, şehri terk etmek zorunda kalmıştır.²

2. İslamofobi ve Terörizm

İslamofobi terimi, 1990'lı yıllarda ortaya çıkmış olsa da, 11 Eylül 2001'deki terör saldırılarının ardından daha fazla ilgi görmüştür. İslamofobi, İslam ve Müslümanlara karşı duyulan korkunun yanı sıra, İslam karşıtlığı ve yabancı düşmanlığını da kapsayan bir kavramdır. Bu olgu, İslam'a yönelik nefret ve düşmanlık ile Müslümanlara karşı beslenen mantıksız korku ve düşmanlığın ortaya çıkışını tanımlar. 11 Eylül saldırılarının ardından Amerika ve Avrupa'da artan İslamofobi, El-Kaide'nin üstlendiği 15 ve 20 Kasım 2003 İstanbul, 11 Mart 2004 Madrid, 7 Temmuz 2005 Londra ve 13 Kasım 2015 Paris saldırılarıyla birlikte, Avrupa'da Müslümanlara ve İslam'a karşı düşmanlık ve dışlama duygularını daha da pekiştirmiştir. Bu terör eylemleri, mevcut önyargıları güçlendirmiş ve İslam karşıtlığını artırmıştır. Müslümanlar, Batı'da yeni «ötekiler» olarak, «içerideki tehdit ve düşman» olarak algılanmaya başlamış ve ciddi zorluklarla karşılaşmışlardır. Bu saldırılar sonucunda Batı'da Müslümanların imajı olumsuz etkilenmiş, İslam'a karşı duyulan korkular ve paranoialar artarken, Müslümanlara yönelik tutumlar giderek sertleşmiştir.

İslamofobi terimi, en basit anlamıyla, İslam'a ve Müslümanlara karşı duyulan korku ve çekingenliği ifade eder. Diğer fobilerde olduğu gibi, İslamofobi de korkulan unsur olan İslam'ın yeterince anlaşılmasına ve bu korkunun mantıksız olduğunun fark edilmemesine dayanır. Özetle, İslamofobi, İslam ve Müslümanlara yönelik yaygın bir korku biçimidir (Canatan, 2007: 26).

Avrupa Birliği Temel Haklar Ajansı'na göre, İslamofobi, özellikle 11 Eylül 2001 tarihli olayların ardından terörle mücadele çerçevesinde, Araplar, Museviler, Müslümanlar, bazı mülteci grupları, göçmenler, sığınmacılar ve diğer azınlıklar gibi çeşitli gruplara mensup bireylerin eğitim, istihdam, barınma, hizmetlere erişim, kamu alanlarına katılım, toplumsal katılım ve hareket özgürlüğü gibi alanlarda ırkçı ayrımcılığa maruz kalmalarını ifade eder. Bu bağlamda, İslamofobi, İslam dinine mensup bireylerin karşılaştığı ayrımcı muamelelerin genel adıdır.

Avrupa ve ABD'de yaşayan Müslümanlar, terörle mücadele kapsamında günah keçisi haline gelmiştir. 11 Eylül sonrası dönemde artan İslam karşıtlığı, Müslümanlara yönelik düşmanlığı körüklemiş ve bu durum birçok saldırıya yol açmıştır. 11 Eylül, 7 Temmuz ve diğer terörist eylemlerin

2 Pervin karakteri, radikalleşme ve terör örgütlerinin çekici söylemlerinin bireyler üzerindeki etkisini temsil eden bir metafor olarak değerlendirilebilir.

ardından Amerika ve Avrupa'da, terörist şüphelilerinin yakalanmasının ardından Kur'an'ın yasaklanması çağrıları, fişleme uygulamaları, camilerin kapatılması, Müslüman vatandaşların sınır dışı edilmesi ve Müslüman ülkelerden gelen göçlerin engellenmesi gibi İslamofobik söylem ve politikalar belirgin bir şekilde artış göstermiştir.

Sağcı ulusal partilerin liderleri, göçmenlik karşıtı siyasi gruplar, medya yorumcuları ve katı Hristiyan ile Siyonist dini liderler, yalnızca aşırı Müslümanları değil, genel olarak İslam ve Müslümanları hedef alarak nefret söylemlerini yaymışlardır. Bu yaklaşım, İslam'ı ve Müslümanları terörizmle ilişkilendirme çabası olarak öne çıkmaktadır. İslamofobinin artışıyla birlikte, Müslümanlar aleyhine yaygın bir şüphe ortamı oluşmuş ve bu bireyler, dinleri ve etnik kökenleri nedeniyle ayrımcılığa maruz kalmıştır. Sonuç olarak, nefret suçları ve diğer şiddet olaylarında bir artış gözlemlenmiştir (Lambert-Githens-Mazer, 2010: 27).³

2.1. Terörizm

Terörizm, belirli siyasi hedeflere ulaşmak amacıyla bireylere ve geniş kitlelere yönelik şiddeti ön plana çıkaran bir korku ve şiddet stratejisi olarak tanımlanabilir. Bu strateji, seçilen hedefler ve gerçekleştirilen eylemler aracılığıyla toplumda endişe, korku ve güvensizlik duyguları yaratmayı hedefler (Enders & Sandler, 2012: 18). Ancak devletler, terörizmi kendi perspektiflerine göre tanımlayarak, örgütlerin eylemlerini bu çerçevede değerlendirirler. Bu durum, bir devletin terörist olarak gördüğü bir grubun, başka bir devlet tarafından "özgürlük savaşçısı" olarak nitelendirilmesine yol açabilir (Kurt, 2019: 136). Terörizmin tanımında ortak bir zemin oluşturulamaması, devletlerin terörle mücadelede iş birliği yapmalarını da zorlaştırmaktadır (Kemik, 2021: 169). Kavramsal karmaşa ve terörizme dair farklı yaklaşımlar, terörizmin retorik bir araç olarak kullanılmasına da neden olmaktadır.

ABD'nin terörizme karşı mücadelesini ele alan bir el kitabında, terörizm, siyasi, ideolojik veya dini amaçlara ulaşmayı hedefleyen, önceden planlanmış şiddet kullanımı veya şiddet tehdidi olarak tanımlanmaktadır (Chomsky, 1999: 10). Bu çerçevede, terör genel olarak baskı, şiddet ve zor kullanımıyla ilişkilendirilen, psikolojik, sosyolojik ve fiziksel zararlara yol açan bir eylem olarak tanımlanabilirken; terörizm ise sistematik bir yapı ve siyasi hedeflerin öne çıktığı bir olgu olarak değerlendirilmektedir (Kazan, 2016: 111-112).

Terör örgütlerinin dinin istismarına başvurarak şiddet eylemlerini meşrulaştırması, terörizme karşı yürütülen mücadeleyi daha karmaşık bir hale getirmektedir. Terörizm, doğası gereği yalnızca dinle sınırlı kalmayıp, ideolojik veya etnik hedefler doğrultusunda da ortaya çıkabilmektedir. Ancak din, örgütlerin toplumsal destek bulma konusunda daha esnek bir zemin sunmaktadır. İnsanlık tarihi boyunca, insanların inanç arayışı dinlerin merkezinde yer almış ve bu sayede dinler, varlıklarını dinamik bir şekilde günümüze kadar sürdürebilmiştir. Berger'in de ifade ettiği gibi, din, evrenin insan açısından anlamlı bir şekilde kavranmasında güçlü bir araç işlevi görmektedir. Bu nedenle, insanların dine olan bağlılıklarını güçlü bir şekilde sürdürdükleri ve bunu küreselleş-

3 İŞİD'in tarihçesi ve gelişimi, El Kaide'den ayrılarak kendi örgütsel yapısını kurma sürecini de içerir. Zerkavi'nin İŞİD'in kuruluşundaki rolü, örgütün ideolojik temellerinin anlaşılmasında kritik bir öneme sahiptir.

meye rağmen devam ettirdikleri söylenebilir. Küreselleşmeyle birlikte artan kültürel etkileşimler karşısında dinler, bir sığınak haline gelmiştir. Din, ulaşılmak istenen uzak hedeflere giden yolda koruyucu bir rol üstlenmekte ve bu yolda atılacak küçük adımların aracı olarak kullanılabilirliktedir (Tosun, 2004: 14).

Gruen'in belirttiği gibi (2019: 18), bir ideoloji, kimlik eksikliği olan yerlere kimlik kazandırmayı amaçlar. Bu bağlamda, yükselen İslami hareketlerin askeri örgütler tarafından istismar edilmesi, bölgenin cihatçı militanların eylemlerine açık hale gelmesine neden olmuştur. Bu tür terörist eylemler, Batı'da zaten mevcut olan İslamofobi'yi daha da güçlendirmektedir. Hiçbir din terörizmi meşru görmediği gibi, İslam'ın da terörizmi meşru görmesi mümkün değildir.

Ortadoğu ülkelerinin bağımsızlıklarını kazandıktan sonra milli bir kimlik oluşturmamaları, milliyetçilik yerine İslami değerleri öne çıkaran terör örgütlerinin güçlenmesine neden olmuştur. Bu gruplar, İslam'a ait kavramları kendi eylemlerine meşruiyet sağlamak amacıyla kullanmakta ve bunu Kur'an-ı Kerim'e atıfta bulunarak gerçekleştirmektedirler. Radikal unsurlar, dünyayı Dar'ül İslam ve Dar'ül Harp olarak ikiye ayıran, ancak sayıca azınlıkta kalan bir hareket olarak, Müslümanların Batı dahil her yerde haksızlığa uğradıkları ve baskı altında oldukları inancından yararlanmaktadır (Corm, 2008: 179-180). Radikal İslamcılar, bu baskının kötü yöneticilerin Tanrı yasasından ve Kur'an'dan uzaklaşmasıyla başladığını düşünmektedir (Roy, 2005: 48; Corm, 2008: 180). Bu durumda, söz konusu yöneticiler meşruiyetlerini yitirirken, yozlaşmış Müslüman yönetimlere karşı ayaklanma çağırısı ortaya çıkmaktadır. Böylece, egemene karşı şiddet eylemlerine yönelmek de mümkün hale gelmektedir (Roy, 2005: 57). Bu çerçevede, Kur'an-ı Kerim'e atıfta bulunan örgütler, toplumsal destek bulma ve meşruiyet sağlama çabası içine girmektedirler. Din üzerinden meşruiyet elde etmeye çalışan bu terör örgütleri, referans aldıkları ayetleri tarihsel bağlamlarından ve temel koşullarından kopararak yorumlamaktadır. Çalışmanın devam eden bölümünde, KALIFAT dizisi göstergebilimsel analiz yöntemiyle incelenecektir.⁴

3. Kalifat Göstergebilimsel Analiz

Çalışmaya konu olan dizi işlediği konu ekseninde İslamofobik öğeler barındırarak İslam dinini ve Müslümanlığı terörizmle paralel tutan bir yapıya sahiptir. Dizinin 8 bölümden oluşan bir sezonundan kesitlerle yukarıda sözünü ettiğimiz yapılar sahneler üzerinden göstergebilimsel analiz yöntemiyle irdelenecektir.

Dizi birinci bölümünde açılış sekansıyla içerdiği mesajları durduğu tarafı belirgin bir şekilde izleyiciye sunarak başlar. Pervin'in dışarıda yürürken o sırada IŞİD militanları tarafından önleri kesilir ve bir camiinin önüne doğru çağırılırlar, o sırada çevrede bulunan herkes oraya toplanmıştır. IŞİD bir başka Müslümanın cezasını vermiş kolunu kesecektir. Tüm bunlar olurken bir başkası anons geçerek "İşte Allah'ın inayeti, hainlerin hakkı budur" nidalarıyla mahkumun kolu kesilir. Cezanın tayini sırasında Pervin arkadaşının uyarılarına kulak asmaz ve Allah'ı Ekber nidaları eşliğinde mahkumun kolunun kesilmesine dehşet dolu bakışlarla şahitlik eder.

4 İslamofobi, çoğunlukla 11 Eylül saldırıları sonrası Batı toplumlarında artan bir kavram olarak kullanılmıştır. Bu kavram, kültürel ve dini farklılıklardan kaynaklanan korku ve önyargıları ifade eder.

Fotoğraf 1

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İşid Militanları	Teçhizatlar, Siyah Kamuflajlar, Askeri Giyim	Hâkim İdeolojinin Neferleri, Verilen Cezayı Uygulayan Olarak Adli Mercii
Mahkûm	Göz Bandı, Yakarış, Bir Elinin Masada Tutuluşu	Yaptığı Yanlış Sonucunda Kolunun Kesilerek Adaletin Sağlanması
Pervin	Biraz Sonra Olacakları Bilerek İzleyen Kalabalık	Korku Dolu Bakışlarla Yapılan Yanlışların Sonucuna Şahit Olmak

Dizinin yine birinci bölümünden başka bir sahnede (Fotoğraf 2) İstanbul'da bir patlama meydana gelmiş 70 turist bu patlama sonucunda ölmüştür. Eylemi gerçekleştiren ve bu haberi alan İŞİD mensupları havaya ateş açarak ve birbirlerine sarılarak sevinç gösterisinde bulunurlar. Haberi batılı bir haber kanalı olduğunu anladığımızı bir mecradan öğrenen militanlar haberde kendilerine terörist denildiğini duyduklarında ve 70 masum sivilin öldüğü patlamaya ilişkin İŞİD'liler "Allah'ın gücü sizde değil sizi putperestler" "70 domuz ölmüş" "Allah'ın kılıcıyla" gibi söylemlerde bulunarak kendilerinin tarafında olmayan onlar gibi düşünmeyen herkesin bir öteki bir düşman olduğunu gerçekleştiren saldırının dinen meşru bir zemini varmış gibi gördüklerinin açıkça gösteren bir durumdur.

Fotoğraf 2.

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
İşid Militanları	Takkeler, Sakallar, Giyim Kuşam	Saldırıya Yönelik Söylemler
Televizyon Haberi	İstanbul'daki Patlamanın Duyurulması	Eylemi İşid Terör Örgütünün Gerçekleştirdiği Haberi

Dizide Sulle karakteri okulundaki İbbe (İŞİD'in gizli elemanı) adlı asistanla yakınlık kurar ve İbbe, Sulle'nin telefonuna izlemesi için video linkleri gönderir bu linkler İŞİD propagandası içermekte ve Sulle'nin aklının karışmasını sağlamaktadır. Sulle bu videoları izledikçe İŞİD'e merakı artar ve daha çok irdeler. Yaşam tarzı yavaş yavaş değişir çevresine yabancılaşır, ailesine karşı tavırları değişiklik gösterir, ve çok sevdiği basketboldan uzaklaşır. İzlediği bir videoda bir militan vaaz vermekte (Fotoğraf 3) Batı'yı İslam ve Allah düşmanı olarak adlandırmakta İsveç'te gerçek İslam'ın yasaklı olduğunu söylemektedir. Dizinin tümünde gördüğümüz üzere erkekler sakallı ve takkeli, kadınlar ise çarşafı örtünmüştür. Kalifat gerçek İslami yaşam tarzını İŞİD'li militanlar üzerinden bu şekilde yorumlamaktadır. Sulle bu videolardan oldukça etkilenmiş düşünce yapısı değişmiştir. Öyle ki daha batılı tarzda bir yaşam süren ailesine düşmanlaşmıştır. Babası örtünmesine karşı çıkmış şiddetle karşı gelmiştir. Sulle'ye göre gerçek Müslüman yaşantısı ailesinin yaşadığı gibi bir yaşam değildir.

Fotoğraf 3

Gösterge	Gösterilen	Gösteren
Video	Vaaz Veren Hoca	İŞİD propagandası yapan söylemler, Batı karşıtlığı
Hoca	Giyim, saç sakal	Müslüman erkek genellemesi

Dizide Rakka'nın bütün Müslümanların yaşaması gereken yer olduğu iddiası orada savaşın bile fark edilmediği, erkeklerin Allah yolunda cihat ettiği, kadınların onlara yemek yaptığı vb. işleri gördüğü söylem olarak kullanılmaktadır. Kadınların yok sayıldığı, erkeklerin şiddet eylemlerinden masum insanları öldürmekten başka bir işlevinin olmadığı bir dini yaşayış biçimini kav-

ramanın oldukça zor olduğunu söylemek işten bile değildir. Bu bağlamda izleyicilerin İslamofobik düşüncelere girmesine zemin hazırladığı söylenebilir. Dizinin İslamofobik bir pozisyonda durduğu sahnelerden biri de Süleyman'ın kendisiyle aynı kaderi yaşamış başka bir babayı ziyarete gittiğinde ortaya çıkmaktadır. Süleyman, oğlu Afrika'da başka bir örgüt için savaşırken ölen bir babayla konuşurken, oğlunun aslında oldukça başarılı bir öğrenci ve evlat olduğunu söyler. Süleyman peki ne oldu? Diye sorduğunda aldığı cevap hiç de şaşırtıcı değildir(!) "Sonra birden bire İslam çıktı" Dizinin bu İslamofobik duruşu ikiyüzlü Batı'nın durumunu düşününce oldukça ironik gelmekle beraber İslam dininin terörizmle içli dışlı, Selefi-Cihat örgütleriyle ilişkilendirilmesi oldukça yanlıştır.

Başka bir sahnede bir arada oturan İŞİD militanları bir broşür okumaktadırlar. Broşür "Orta Doğu Hristiyanları Dayanışma Derneği" adlı bir derneğin broşürüdür (Fotoğraf 4). Broşürde bölgede yaşayan Hristiyanların sayısının azaldığına dair bir haber yer almaktadır. Bunu okuyan militanın tepkisi "Elhamdülillah" olur. Karakteri bu duruma adeta şükreden sevinen bir durumda görürüz. Tasarlanan bu yapıda Müslüman olmayanların sayısında azalma olmasına, ölmesine, öldürülmesine sevinmek gerçek Müslüman ve İslam yaşayışı gibi sunulmaktadır.

Fotoğraf 4

Gösterge	Gösteren	Gösterilen
Broşür Okuyan Militanlar	Broşürdeki Haber	Gayrimüslimlerin bölgede sayısının azalmış olmalarına karşın gösterilen tutum ve söylemler

Kalifat, İslam dininin yaşayış biçimini, erkek ve kadın tipografisini Selefi-Cihad örgütleriyle paralel yorumlayarak karakterlerin kostümlerini, giyimini söylemlerini o yönüyle kurmaktadır. Kalifat'a göre İslam bir ötekidir ona bulaşıldığında kişinin ailevi yapısı, sosyal hayatı tümünden yerle yeksan olmaktadır. İslam uzak durulması gereken bir olgudur. Kalifat'ta kadının adı ve yeri yoktur. Yemek yapar, çocuk doğurur bakar, yeni bir şey isteyemez, dövülmelidir, ceza olarak hemen başka bir kadınla evlenmelidir. Tecavüze uğrayan Pervin'in tecavüzcüsünü öldürmesi bile suç olmuştur örneğin o artık "kirlidir" neticede bir Müslüman öldürmüştür. Erkek ise savaşır, ölür ve öldürür. Genel itibarıyla diziyeye baktığımızda çalışmanın içerisinde de yer verildiği üzere teröriz-

min İslam ile ilişkilendirilmiş olması, IŞİD üzerinden genel itibarıyla bir Müslümanlık vurgusu yapılması ve algı yaratılması bir başına İslamofobidir. Dizide Müslüman erkek karakterlerin kirli ve yoğun sakaldan ibaret olması, kadınların çarşafı örtülü olmaları modern olan her şeye İslam'ın karşı duruşu gibi yaklaşımlar sık sık karşımıza çıkarılmaktadır.⁵

Sonuç

Kalifat dizisi, modern medya dünyasında İslamofobi ve terörizm temalarının nasıl ele alındığını gösteren önemli bir örnektir. Dizi, İslam ve terörizmi özdeşleştirerek, Müslümanların yanlış ve tehlikeli bir şekilde temsil edilmesine yol açmaktadır. Göstergebilimsel analiz, dizinin semboller, diyaloglar ve görsel öğeler aracılığıyla İslamofobik bir anlatı inşa ettiğini ortaya koymaktadır. Dizideki karakterlerin radikal ve şiddet yanlısı olarak tasvir edilmesi, Müslümanları bir tehdit unsuru olarak sunmakta ve izleyicilerde İslam'a yönelik olumsuz algılar oluşturma riskini taşımaktadır.

Bu tür yapımlar, İslam ve Müslüman kimliği konusunda zaten var olan önyargıları pekiştirmekte ve bu önyargıların toplumsal düzeyde daha da derinleşmesine neden olmaktadır. İslam'ın barış, merhamet ve adalet gibi evrensel değerleri göz ardı edilerek, şiddet ve terörle ilişkilendirilmesi, yalnızca İslamofobi'yi beslemekle kalmaz, aynı zamanda Müslüman toplulukların maruz kaldığı ayrımcılığı ve nefret suçlarını da artırabilir. Bu bağlamda, medyanın sorumlu ve duyarlı bir içerik üretme yükümlülüğü bulunmaktadır. İzleyici kitlesinin geniş olduğu platformlarda yayınlanan yapımlar, toplumsal algıları doğrudan etkileyebilecek güçte olduğundan, bu tür içeriklerin dikkatli bir şekilde değerlendirilmesi gereklidir.

Dizinin eleştirel bir perspektifle incelenmesi, İslamofobi'ye karşı daha güçlü bir duruş sergilenmesi için önem arz etmektedir. Medyanın bu tür içeriklerle İslam'ı ve Müslümanları hedef alarak oluşturduğu olumsuz temsiller, toplumda ayrımcılık ve yabancı düşmanlığının artmasına neden olabilir. Bu nedenle, Kalifat gibi yapımların yalnızca eğlence amacı taşıyan içerikler olarak değil, aynı zamanda toplumsal sorumluluğu olan ürünler olarak değerlendirilmesi ve bu sorumluluğun bilincile üretilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, Kalifat dizisi üzerinden yapılan bu analiz, İslamofobi'nin medya aracılığıyla nasıl yaygınlaştırılabileceğini ve bu durumun toplumlar üzerindeki olumsuz etkilerini gözler önüne sermektedir. Bu tür içeriklerin eleştirilmesi ve toplumsal bilincin artırılması, daha adil, kapsayıcı ve barışçıl bir medya anlayışının gelişmesine katkı sağlayacaktır. İslamofobi ve terörizm gibi hassas konuların ele alınışında, daha dengeli ve empatik yaklaşımlar benimsenmeli, farklı dini ve kültürel kimliklere saygı gösterilmelidir. Medyanın toplumsal algıları şekillendirme gücü göz önüne alındığında, bu tür içeriklerin daha dikkatli ve sorumlu bir şekilde üretilmesi, gelecekte daha barışçıl ve uyumlu toplumların inşasına yardımcı olacaktır. Kalifat dizisi, İslamofobi ve terörizmi ele alış biçimiyle dikkat çeken bir yapımlar olarak, İslam dinini terörizmle özdeşleştiren ve Müslümanları bir tehdit unsuru olarak gösteren bir anlatıya sahiptir. Göstergebilimsel analiz yöntemiyle incelendiğinde, dizinin bu temaları işlerken kullandığı semboller ve görsel öğe-

5 Dizide kullanılan semboller, IŞİD'in ideolojisini ve Batı medyasındaki terörist algısını güçlendirmek amacıyla kurgulanmış olabilir. Dizideki karakterlerin stereotipik temsilleri, İslam ve terörizmin ilişkilendirilmesini pekiştirebilir.

ler, izleyiciye İslamofobik bir bakış açısı sunmaktadır. Dizi, Müslüman karakterleri stereotipik ve olumsuz bir şekilde betimleyerek, İslam'ın radikalizmle ilişkilendirilmesine katkıda bulunur. Bu durum, İslamofobi'ye karşı duyarlılığın artırılması ve medya içeriklerinde daha dengeli ve adil temsil anlayışının benimsenmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Kaynakça

- Acun, C. (2014). Neo el-Kaide: Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD). *Seta Perspektif*, 1-6.
- BM. (2014). *Birleşmiş Milletler genel Kurulu'nun (BMGK) 2170 Sayılı İŞİD Kararı*. . BMGK.
- Center, T. N. (2014). *Al-Qa'ida in Iraq (AQI)*. The National Counterterrorism Center: <http://www.nctc.gov/site/groups/aqi.html> adresinden alındı
- Duman, B. (2013, 4 12). *Irak İslam Devleti ve El-Nusra Cephesi Birleşiyor mu?* . Ortadoğu Araştırmaları Merkezi: <https://www.orsam.org.tr/tr/irak-islam-devleti-ve-el-nusra-cepnesi-birlesiyor-mu/> adresinden alındı
- Friedland, E. (2015). *The Islamic State*. Clarion Project.
- Gorman, S. M. (2014). *İŞİD'in Zalim Başarısının Sırrı*. The Wall Street Journal: <http://www.wsj.com.tr/articles/SB10001424052970203966604580131510414438900> adresinden alındı
- Guiraud, P. (1994). *Göstergebilim*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Hegghammer, T. (2013). Should I Stay or Should I Go? Explaining Variation in Jihadists. *American Political Science Review*, 1-15.
- Holmes, O. (2014, 2 3). *Al Qaeda breaks link with Syrian militant group ISIL*. Reuters: <https://www.reuters.com/article/world/al-qaeda-breaks-link-with-syrian-militant-group-isil-idUSBREA120NS/> adresinden alındı
- Karadsheh, J. S.-S. (2014). *How Foreign Fighters Are Swelling ISIS Ranks In Startling Numbers*. CNN News: <http://edition.cnn.com/2014/09/12/world/meast/> adresinden alındı
- Kirdar, M. (2011). *Al Qaeda In Iraq*. Center For Strategic and International Studies.
- Laub, Z. v. (2014). *Islamic State in Iraq and Greater Syria*. Council on Foreign Relations.: <http://www.cfr.org/iraq/islamic-state-iraq-greater-syria/p14811> adresinden alındı
- List, U. A.-Q. (2014). *List Of Individuals, Entities And Other Groups*. UN Al-Qaida Sanctions List: <http://www.un.org/sc/committees/1267/1267.htm> adresinden alındı
- Lister, C. (2014). *Profiling the Islamic State Report No:13*. Washington: Washington: The Brooking Institution.
- Milletler, B. (2014). *Birleşmiş Milletler genel Kurulu'nun (BMGK) 2170 Sayılı İŞİD Kararı*. BM.
- Muammer Cengil, A. R. (2014). İŞİD Irak Şam İslam Devleti : Psikopolitik ve Teolojik Bir Değerlendirme. *İğdir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 51-63.
- Rıfat, M. (1996). *Göstergebilimcinin Kitabı*. İstanbul: Düzlem Yayınları.
- Raporu, B. A. (2015). *Terörün Geldiği Yeni Boyut: İsid Örneği*. ANKARA : BİLGESAM.

- Recep Tayyip Gürlü, Ö. B. (2014). El Kaide'den Post-Kaide'ye Dönüşüm: İŞİD. *Türkiye Ortadoğu Çalışmaları Dergisi*, 113-154.
- Türkcan, B. (2013). Çocuk resimlerinin analizinde göstergebilimsel bir yaklaşım. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 585-607.
- Timeturk. (2014, 6 12). *Dünden bugüne Irak Şam İslam Devleti (İŞİD)*. Timeturk: <http://www.timeturk.com/tr/2014/06/11/dunden-bugune-irak-sam-islam-devleti-isis.html> adresinden alındı
- Zelin, A. (2013). *Announcement on the Publishing of al-I'tișām Media Foundation – A Subsidiary of the Islamic State of Iraq – It Will Be Released Via New Statement From The Global Islamic Media Front*. Jihadology: <http://jihadology.net/category/the-global-islamic-media-front/> GIMF. adresinden alındı
- Zelin, A. Y. (2014). *The War between ISIS and al-Qaeda for Supremacy of the Global Jihadist Movement*. . Washington: Washington Institute for Near East Policy.
- Zeynel Kıran, A. K. (1996). *Dilbilime Giriş*. İstanbul: Seçkin Yayınları.

Hakem Değerlendirmesi: Dış Bağımsız

Yazar Katkısı: Mehmet Cuma Keklik %100

Destek ve Teşekkür Beyanı: Çalışma için destek alınmamıştır.

Etik Onay: Bu çalışma etik onay gerektiren herhangi bir insan veya hayvan araştırması içermemektedir.

Çıkar Çatışması Beyanı: Çalışma ile ilgili herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Peer Review: Independent double-blind

Author Contributions: Mehmet Cuma Keklik 100%

Funding and Acknowledgement: No support was received for the study.

Ethics Approval: This study does not contain any human or animal research that requires ethical approval.

Conflict of Interest: There is no conflict of interest with any institution or person related to the study.